Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2009 жыл 10-чу декабрь, орта кюн. № 236 (18337)

Багъасы3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини стипендияла жаны бла эксперт советини Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2008 жылда 4-чю февральда чыгъарылгъан 15-УП номерли Указы бла къабыл этилген къауумуна тюрлениуле кийириуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини

У К А З Ы

1.Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини стипендияла жаны бла эксперт советини «Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини стипендиялларыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2008 жылда 4-чю февральда чыгъарылгъан 15-УП номерли Указы бла къабыл этилген къауумна быллай тюрлениуле кийирирге:

а) советни къауумуна бу адамланы къошаргъа:

Жамборов В.С. – Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны башчысыны къуллугъун толтурул тургъан (эксперт советни председатели)

Дадов М.А. – Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Билим бериу эм илму жаны бла комитетини председатели (ыразылыгъына кёре)

Хаширова С.Ю. – билим бериуню бийик профессионал билим берген «Х.М. Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университети» къырал учреждениясыны кёп молекулалы биригиуле кафедрасыны доценти (ыразылыгъына кёре)

Шестирублёв С.Н. – Къабарты-Малкъар Республиканы Жаш тёлю правительствосуну председателини заместители;

б) Б.С. Карамурзовну къуллугъуну атын быллай редакцияда жазаргъа: «билим бериуню бийик профессионал билим берген «Х.М. Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университети» къырал учреждениясыны ректору» (эксперт советни председателини заместители, ыразылыгъына кёре);

в) Б.С. Паштовну къуллугъуну атын быллай редакцияда жазаргъа: «Къабарты-Малкъар Республиканы информация коммуникациля, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министри»;

д) С.А. Дадовну, А.Х. Кажаровну, А.С. Канукоевни советни къауумундан кетерирге.

2. Бу Указ анга къол салынгган юнден башлап кюч алады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.КАНОКОВ.

Нальчик шахар, 2009 жылда 1-чи декабрьде №194-УП.

Жангы жылны байрамы

Битеуроссей ёлкагъа къыркъ сабий барлыкъды

Къабарты-Малкъарны Билим бериу эм илму министерствосу Москвада Кремльде 23-чю - 28-чи декабрьде бардырыллыкъ Жангы жылны битеуроссей ёлкасына къатышырыкъланы къауумун тохташдыргъанды. Ары ёксюз, къарыусуз эм кёп сабийли юйюрледен, тюрлю-тюрлю даражалы эришиуледе хорлагъан къыркъ сабий бла он абадан адам барлыкъдыла, он санда педагогла, медицина ишчиле, МВД-ны келечилери да.

Москвада бизни делегациябызны, Жангы жылны байрамына къатышыугъан сора да, сейирлик культура программа сакъланлайды. Аны чеклеринде сабийлени циркге къарар онглары да боллукъдыла.

Инна КУЖЕВА.

КъМР-ни Билим бериу эм илму министерствосуну пресс-службасы.

Окъуу юйледе

Студентле концертлеге, оюнлагъа да къатышырыкъдыла

Искусстволаны Север Кавказ къырал институтунда да студентле Жангы жылгъа тюберге хазырлана башлагъандыла. Культурология эм режиссура факультетледе окъугъанла «капустник» кёргюзтюрюкдюле. Анга чам жырла, тепсеуле, кюлкюю къыса оюнла кирликдиле.

Институт ахшы музыкантла хазырлагъаны бла да ёхтемленирчады. Декабрь айда педагогика практика секторну окъуучусу, фахмулу аккордеонист, кёп тюрлю эришиуледе хорлагъан Александр Казаковны энчи концерти да боллукъду. Аны устазы профессор Валерий Шарибовну.

Окъутуу бёлюмню таматасы Жаппуланы Лейла айтханга кёре, институтда окъугъанланы аслamысы филармонияда, къырал театрлада да ишлейдиле. Он культура учрежденияланы планларына кёре студентле аланы концертлерине, оюнларына, башха мероприятиялагъа да къатышырыкъдыла.

Бизни корр.

Жазылыу - 2010

Хурметли жамауат!

«Заман» – миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны культурасыны, тарыхыны, бюгюннгю жашауун, айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюнден басмаланнган материалланы сиз бир башха изданияда табаллыкъ тюйюлсюз.

Алайды да, жазылыгъыз, билекликъ этигиз кесигизни газетигизге! Келе тургъан жангы жылда да он сизни керти шуёхугъуз, огъурлу сёз нёгеригиз болур деп ышанабыз.

«Заман» газетни редколлегиясы.

КъМР-ни Парламентинде

ЖКХ-да реформа бардырыуну программасы къалай толтурулады

КъМР-ни Парламентини спикери Чеченланы Ануарны председательлик этиую бла президиумну кезиулю жыйылыууну чеклеринде «Правительствону сагъат» бардырылгъанды. Жашау журтла-коммунальный комплексни ишин жангыча къурауну эмда модернизациялауну 2002-2010 жылларга республикалы целевой программасын толтруруу къалай баргъаны сюзюлгенди.

Бу вопросха кёре промышленностну, ТЭК-ни эмда ЖКХ-ны министри Адиб Абрегов информация билдириу этип сёлешгенди. Ол программада кёргюзтюлген мадаралны толтыруугъа кезиюнде эскиргen водопровод эм жылыуу сетьлени, котельныланы жылыу берген механика оборудованиялырын алышындырыуу жаны бла ишле бардырылгъанларын, андан сора да, баш фондланы мардадан тышында эски болууларын кетериу, ресурсланы аярыкъ технологияланы хайырланыу жаны бла башха борчла да тамамланнганларын айтханды.

Аны бла бирге бир къауум жартылыкъла бла кемчиликле да белгиленнгендиле. Алагъа керекли ахча толусунлай бёлюнмегени тамамланмагъан проблема болгъанлай къалады. КъМР-ни закону бла 2009 жылгъа 311,0 миллион сом ёлчемде ахча бёлюрге тохташирылгъанды, алай берилгени уа 256,0 миллион сомду. Федеральный бюджетден ырысхы бёлюнмегенди. Он 2010 жылгъа да кёргюзтюлмегенди.

Министр жыйылыугъа къатышханланы соруулагъа жууап бергенди. Парламентни Председателини заместители Татьяна Савенко, арт социология соруулагъа кёре, ЖКХ-ны вопросларын бек къыйынгa саналгъанладан ючюсюне киргенлерин белгилегенди эмда республиканда капитал ремонт этерге керекли кёп фатарлы юйле ненча болгъанларын билирге сюйгенди. Адиб Абрегов айтханнга кёре, республиканда аллай юйле 3308-диле, аладан 65 процентине капитал ремонт этилирге керекди, кёп фатарлы юйледен 442-сине ремонт этилгенди, 2010 жылгъа уа 240 юйге ремонт этерге белгиленнгенди.

Парламентни Председателини биринчи заместители Руслан Жанимовну башчылыкъ этген компанияланы ишлерине контроль этиую кимле бардыргъанларыны, ала кимге бойсуннганларыны юсюнден соруууна, министр: «Ремонт ишлени качествосуна муниципалитетлени жашау журтла жаны бла управленияларыны контроль этедиле, капитал ремонтну качествосуну юсюнден заключенияны бла ишлени къабыл кёрюнюп актын КъМР-ни Правительствосуну буйругъу бла къуралгъан комиссия жарашдыргъандыды», - деп жууап бергенди. Болсада Адиб Абрегов чертгеннге кёре, комиссияны актынган сора да, юйде жашагъан адамланы барысы да къол салыргъа керекдиле. Башчылыкъ этген компанияла кеслерини борчларын осал толтургъан кезиуде юйде жашагъанла алагъа жумуш этдирмезге неда башха компаниядан тилерге неда фатарлада жашагъанланы товариществоларын къурагъа эркиндиле.

Парламентни президиуму Промышленностну, ТЭК-ни бла ЖКХны министерствосуну информациясын эсге алгъанды эмда рекомендацияла жарашдырыгъанды. Сёз ючюн, КъМР-ни Правительствосуна белгиленнген ишлени толу ёлчемде толтуруу жаны бла мадарла этерге буюрулгъанды. Кезиулю финанс жылгъа республиканы бюджетни ючюнден законланы проектлерин жарашдырыуда Программаны толтыруугъа керекли ырысхыны толу ёлчемде белгилерге кереклиси кёргюзтюлгенди.

Андан сора да, жер-жерли самоуправленияны органларына рекомендацияла жарашдырыгъандыла. Ала уа программада белгиленнген ишлени ачха бла жалчытыу ючюн, республиканы бюджетни ырысхысындан ачха бёлюрге заявка беруню, аланы толтуруу жаны бла тийишли муниципальный адрес программаланы жарашдырыуну, андан сора да, кёп фатарлы юйледе ремонт ишлени качестволарын тинтиуню бардырыуну вопросларыбла байламлыдыла.

БЕЛГИЛЕУ

Жигитлеге баш ура

Тюнеме Россейни хар къалайында да Ата журтну Жигитлерини конно белгиленнгенди. Аны бла байламлы республиканы районларында, шахарларында кёп тюрлю ишле бардырылгъандыла.

Нальчикде Ёмюрлюк отну къатына ол кюн шахар округну администрациясыны келечилери, депутатла, ветеранланы советини членлери, окъуучула бла студентле келгендиле. Ала Уллу Ата журт уруша ёлленгеле ишленнген эсгертмеге гюлле салгъандыла.

Нальчикни мэри Залимгерий Хагасов, жыйылгъанланы аллында сёлеше, 2007 жылда 9-чу декабрьден бери бу кюн Ата журтну Жигитлерини кюнюча белгиленнгенин айтханды.

- Бу кюнню белгилей, биз замансыз уруш аулакълада ёлгенлеге хурмет этгенден, намыс бергенден сора да, шёндюз арабызда жашап тургъан ветеранларыбызны да алгъышлайбыз, - деп чертгенди шахар башчы. - Биз аланы кишиликлерин багъалай, энниу этмей, сыйларын кёрюрге борчлубуз. Бизни шёндюгю тарыхыбызда бу кюн жамауатны, биютюнда ёсюп келген тёлюлени араларында Ата журтха къртичи къуллукъ этиную юлгюсюча боллукъду.

Урушну, урунууну, Сауутланнган кючлени эм право низамны сакъларгъа органланы ветеранларыны шахар советини председатели Абдуллаланы Мустафа уа Къабарты-Малкъарны башчыларына, Нальчик шахар округну администрациясына ветеранлагъа дайым къайгъырып, аланы жашауларын биютюнда иги, къолайлы этер ючюн, ахшы онгла къурагъанларына ыразылыгъын билдиргенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. СУРАТДА: Ёмюрлюк отха гюлле салыу.

Суратны автор алгъанды.

Конкуренцияны айнытыу - экономиканы ёсюую магъаналы шартыды

КъМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылыуу болгъанды. Анда парламентарийле Монополиягъа къажау федеральный службаны КъМР-де Управлениясыны эмда «КъМР-ни ашазыкъ рыногунда 2009-2011 жылларда конкуренцияны айнытыуну» республикалы целевой программасыны юсюнден» КъМР-ни Закону къалай толтурулгъаныны юсюнден Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствону билдирилерине тынгылагъандыла.

Монополиягъа къажау федеральный службаны КъМР-де Управленияысыны башчысыны заместители Владимир Тарасов эл мюлк сырьёгъа бла аш-азыкъгъа багъаланы мониторингин къурау эмда аш-азыкъ рынокълада предприниматель ишни либерализациялау жаны бла методикалы рекомендацияла жарашдырылгъанларын айтханды. Правительство къабыл этген онуланы бла бегимлени проектлерини кёбюсю экспертизадан ётдиле, ол а аланы къырлауну кезиуюнде монополиягъа къажау законодательствоуна бузукълыкъ этилирине онг бермейди. Шахарланы бла районланы жер-жерли администрацияларында аны кеслерине барып тинтиуле бардырыуну практикасы жер-жерли самоуправленияны органларыны даражасында бузукълыкъ этилирни да жолун кеседи.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Хурметлеу

Адам, аскерчи, артист

Нальчикде ара шахар библиотекада ишлеген литература салон быйыл кесини ахыр жыйылыуун малкъар театрны актёру, РСФСР-ни эм КъМАССР-ни халкъ артисти, КъМР-ни къырал саугъасыны лауреаты Кючюкланы Магометни хурметине жоралагъанды. Аллай жыйылыугъа орта школланы окъуучулары къатышадыла.

Кючюк улу, Уллу Ата журт урушха къатышып, гвардияны капитаны деген чынгга тийишли болгъанды, кёчгюнчюлюкню да сынагъанды. Алай аны 90-жылларыгына жоралангган ишни баш жигити Магомет Шабазовични ол Москвада Луначарскийни атын жюрютген театр искусствону институтун бошагъан биринчи малкъар студияны къауумунда болгъаны ючюн да сайлагъанды. Былай алып къарагъанда, малкъар театр аныча лан башланнганды.

Кючюк улуну театр ишини юсюнден айта, къабарты драма театрны художестволу башчысы Басир Шебзухов бек биринчи аны сейирлик чырайлыгъы болгъанын эсгергенди. «Ол ышанын, жашауга сюймекли гин да урушну, кёчгюнчюлюкню кеси башында сынагъандан сора да тас этмегени сейирди. Къыйынлыкъла аны биогалмагъандыла.

Магомет чам хапарлары тауусулмагъан, жарыкъ кёллю, таза ниетли адамлай къалгъанды. Тёгерегинде адамланы кюлдюрюрге хунерин, акъылында болгъанны ачыкъ айтхан къылыгъын бир заманда къоймагъанды», - дегенди Шебзухов. Он тюбешиую жигитини жашауну ючюнден дагъыда кёп хапарла айтханды.

Магометни жашау жолуну ючюнден «Адам, аскерчи, артист» деген кёрмюче къарап да кёп зат билирге боллукъ эди.

МЕЧИЛАНЫ Асхат.

КЕНГЕШ

КъМР-ни Правительствосуну Председатели Александр Меркулов республикада социальный магъаналы эм билим бериу объектледе къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла кенгеш бардыргъанды. Ол РФ-ни Президенти Дмитрий Медведев бардырган селектор жыйылыуда этилген эсгертиулеге кёре къуралгъанды.

Къоркъуусузлукъну къайда да эм башха салыргъа

Аны ишине КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары Мурат Тхазаплижев, премьер-министрни заместители Мадина Дышекова, РФ-ни МЧС-ини КъМР-де баш управленияысыны таматасы Сергей Шагин, республиканы саулукъ сакълау эмда билим бериу министрлери Вадим Бицуев бла Сафарби Шхагапсоев, урунуу эм социальный айнытыу министрни орунбасары Фатима Амшокова, КъМР-ни прокуроруну биринчи орунбасары Жеккеланы Алик къатышхандыла. Дагъыда саулукъ сакълау, социальный жумушланы жалчытыу эм билим бериу учреждениялары таматалары да чакъырылгъандыла.

Жууаплы министерстволаны таматалары аланы бойсунууларында болгъан учреждениялада къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла къаллай мадарла этилгенлерини юслериндеи билдиргендиле. Сергей Шагин алгъын этилген эсгертиулени асламы кетерилгенин айтханды. Болсада ахчасыз аланы барын да тамамлагъа амал жокъду. Александр Меркулов финансла министр Азрет Бишеновха ахча бёлюрге оноу этгенди.

Премьер-министр кенгеше къатышханланы эслерин социальный магъаналы учреждениялада кёзлени эм солуу органланы сакълагъан энчи приборла болургъа кереклиси бургъанды: «От тюшгенде, адамла, биринчиден, жаралагъан угъай, угарный газдан ёледиле», - дегенди.

Дагъыда ол учреждениляны келечилерин кыйын болумлада къалай ишлерге керек болгъанына юйретиу кереклисин да белгилегенди:

- Компьютер программала бардыла. Аланы болушлукъларыбла от тюшгенде адам кесин къалай жюрютюрге кереклисине юйренирге боллукъду. Аллай программаланы алыргъа тийишлидиле.

Александр Меркулов хар мекямда да огнетушительле болургъа кереклисин да чертгенди. От ёчюлтюучюлени ишлерини юслеринден айта, ол, башха регионла бла тенглешдиргенде, Къабарты-Малкъарда бир бирден узакъда орналгъан объектле жокъдула. Жолла тап халда эсепе, алагъа терк жетерге чырмаула болмазгъа кереклисин белгилегенди.

Районлада билим бериу эм социальный магъаналы объектлени таматалары от тюшюуден сакъланыу жаны бла къаллай мадарла болгъанларын билдиргендиле. Кременчуг-Константиновское элде ёксюз сабийле жашагъан интернатны таматасы Арсен Кунашев айтханыча, школда ишлеген устазла къауугъаны кезиуюнде къаллай мадарла этерге керек болгъанына юйренгендиле. «Тамата класслада окъугъанла барысы да ол кезиуде къайсы жол бла чыгъаргъа, кичиледен кимлеге болуширгъа керек болгъанларын биледиле», - дегенди.

Александр Меркулов 28-чи декабрьге дери от тюшюуден къоруулаулу жаны бла этилген эсгертиулени барысын да тамамлагъа буюрганды.

Екатерина ТОЛАСОВА.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы

МАГЪАНАЛЫ ТЕМА

Дауур къозгъаучуланы жолларын кесерге

Арт эки-юч ыйыкъда республикада ырахатлыкъ тас болгъаннга ушайды. Тау жайлыкъланы юлешиу, эллени чеклерин белгилеу дегенча магъаналы, алай законлагъа кёре тамамланылыргъа тийишли вопросла орамгъа чыкъгъандыла. Аны юсюнден сёз 17-чи ноябрьде «Адыгэ Хасэ» эм «Черкесский конгресс» къабартылы жамауат организация бардырган митингде да кётюрюлгенди. Анда кёп къужур, былхымсыз эмда ётюрюк затла айтылгъандыла.

Быллай жыйылыуланы 3-чю эм 5-чи декабрьде бир-бир къауумла бардырыргъа да кюрешгендиле. Алай аланы ич ишлени органлары криминоген болуп къыйын болгъаны ючюн эркин этмегендиле.

Бу халда республикада тынчлыкъны, мамырлыкъны сакълауну магъанасы уллуду. Бу ишледен жаш тёлю бир жанында къалырча тюйюлдю. Ма ол баш вопрослагъа кеслерини кёз къарамларын бильдирир мурат бла келген эдиле 28-чи ноябрьде Къырал концерт залгъа къабартылы эм 5-чи декабрьде уа Малкъар драма театргъа талуу жыйылгъанды.

Къабартылы жаш тёлюню жыйылыууна, аны къургъанладан бири «Правое дело» политика партияны КъМР-де регион бёлюмюню таматасы Анзор Шахмурзов бизге айтханыча, республикада миллетлени бир бирге къажау этерге ахыр да жарамазлыгъы белгиленнгенди. «Жамауат-политика болумну бузаргъа сюйгенлеге миллет сезимни хайырланыргъа къоярыкъ тюйюлбюз. Формула ол ишни кимле сюйгенлерин эм аланы къаллай мураттары болгъанын ачыкълагъанбыз. Ол затланы жыйылыуда этилген эсгертиулеге да къошханбыз», - дегенди ол.

Анзор Шахмурзов оюм этгенден, жерле бла байламлы вопрос законлагъа тийишлиликде тамамланыла баргъанлыкъгъа, бирле башчылыкъ этген компанияла кеслерини борчларын осал толтургъан кезиуде юйде жашагъанла алагъа жумуш этдирмезге неда башха компаниядан тилерге неда фатарлада жашагъанланы товариществоларын къурагъа эркиндиле.

Парламентни президиуму Промышленностну, ТЭК-ни бла ЖКХны министерствосуну информациясын эсге алгъанды эмда рекомендацияла жарашдырыгъанды. Сёз ючюн, КъМР-ни Правительствосуна белгиленнген ишлени толу ёлчемде толтуруу жаны бла мадарла этерге буюрулгъанды. Кезиулю финанс жылгъа республиканы бюджетни ючюнден законланы проектлерин жарашдырыуда Программаны толтыруугъа керекли ырысхыны толу ёлчемде белгилерге кереклиси кёргюзтюлгенди.

Андан сора да, жер-жерли самоуправленияны органларына рекомендацияла жарашдырыгъандыла. Ала уа программада белгиленнген ишлени ачха бла жалчытыу ючюн, республиканы бюджетни ырысхысындан ачха бёлюрге заявка беруню, аланы толтуруу жаны бла тийишли муниципальный адрес программаланы жарашдырыуну, андан сора да, кёп фатарлы юйледе ремонт ишлени качестволарын тинтиуню бардырыуну вопросларыбла байламлыдыла.

Конкуренцияны айнытыу - экономиканы ёсюююю магъаналы шартыды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Экономиканы айнытыуну эм сатыу-алыуну министрини заместители Мурат Керефов конкуренцияны кётюрюр муратда «КъМР-де регион кыырал контрольну юсюнден» республиканы Президентини указыны юсюнден, андан сора да, предприниматель ишни бардырыуда административ къоркъутууну азайтыуну юсюнден айтханды. Анга тиймеген республиканы толтуруучу властыны органларыны контроль бардырыргъа эркинликлери болгъанларыны тизмеси къабыл этилгенди, аны бла бирге «Кыырал контрольну (надзорну) эмда муниципальный контрольну бардырыуда предприятиялланы бла энчи предпринимательлени эркинликлерин къоруулауну юсюнден» РФ-ни Федеральный законуну болумларын эсге алыуу бла контроль ишни корректировкасын бардырыргъа буюрулгъанды.

Ол Законнга кёре контроль этиуню механизми иги да тюрлеледи. Сёз юсюн, планнга кёре тинтиулени юч жылны ичинде бир кереден кёп бардырыргъа жарамаягъ тюйюлдю, гитче предприятияны тинтиуню болжалы 50 сагъатдан, микропредприятияны уа 15 сагъатдан кёп болургъа жарамайды. Андан сора да, КъМР-ни Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосу лицензия излемлени кезиуден-кезиуге тинтиуню эмда розница сатыу-алыуну болумларын юч жылдан 1 кереге дери къысхартыуну юсюнден мардалы документле жарашдырыргъанды.

«КъМР-де рынокланы ишлерин къоруауну юсюнден» КъМР-ни Законун толтуруу андан ары бардырылады. Ол праволу актха кёре рынокларгъа башчылыкъ этген компанияла эл мюлк продукцияны секторунда битеу да сатыуалыу этген жерлени 50 процентинден аз болмагъан юлюшюн жер-жерли чыгъарыучулагъа берирге керек болгъанларыны юсюнден излем тохташдырылгъанды. Андан сора да, республиканы Правительстосуну бегими бла эл мюлк продукцияны сатар ючюн, рынокда сатыуалыу этген жерни арендасыны келишимини типовой формасы эмда келишим этиуню тынч жоругъу тохташдырылгъандыла.

Мурат Керефов элде арендаторла, предпринимательле тюбеген баш проблемагъа заём ырысхы хайырланыуда чыкъгъан къыйынлыкъланы санагъанды. Аны тамамлар ючюн, республикада банксыз кредит бериую системасы къуралгъанды. Гитче предпринимательствогъа болушлукъгъа муниципальный фондла ишлейдиле, отуз кредит кооператив къуралгъанды.

Сюзюлген программаны магъаналы кесегинден бирине гарантиялы эмда залог фондланы къурау саналгъанды. Ала заём ресурсланы хайырланыуда жер-жерли товар чыгъарыучулагъа ючюн поручительство берирге боллукъ эдиле. Мурат Керефов айтханнга кёре, аллай фонд къуралгъанды, ол келир жылда ишлеп башларыкъды.

Сёлешгенле КъМР-ни Парламентини Председателини, аны заместительлерини эмда профильли комитетлени председательлерини соруулларына жууапла бергендиле. Сёз ючюн, Чеченланы Ануарны электрон торгланы къураруну юсюнден соруууна министрни заместители торгланы электрон формасына баш магъана берилирге керекди, ол федеральный араны излемиди эмда вопрос тиби сюзюнуню башлар кезиуге жетип турады, деп жууап бергенди. Андан сора да, эл мюлк кооперативлени рынокларыны тири тинтиледиле.

Парламентни президиуму берилген билдириуленi эсге алгъанды.

Белла УРУСМАМБЕТОВА.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ГРАЖДАН ОБЩЕСТВО

Жамауат палата къуралды

Къабарты-Малкъар Республикыны Жамауат палатасын къурауну иши бошалгъанды. Эсигизде болсун, республикалы законодательстводга тийишликликде Жамауат палатаны артдагъы 18 членин айрыу жер-жерли организациялада кёргюзтюлген кандидатланы мурдорунда бардырылгъанды. Палатаны бирси кюн айырылгъан членлерини тизмеси биогюннгю номерде басмаланады.

КъМР-ни Президентини эм Правительстосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны членлерини ОНОУУ

8-чи декабрь 2009 ж. **Нальчик шахар**

Жашырын къол кётюрюуден сора Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны къауумуна жер-жерли жамауат биригиулени бу келечилерин къошаргъа:

1.Абазов Руслан Исмелович
2.Алхудов Мурат Адамович
3.Бажев Артур Хаутиевич
4.Белова Наталья Сергеевна
5.Едыдж Бор Йедич
6.Жарикова Ирина Юрьевна
7.Иванов Пётр Мацевич
8.Калмыков Жиляби Адальбиевич
9.Калов Владимир Зачевич
10.Къулбайланы Мухажирни жашы Болтан
11.Палагашвили Михаил Алексеевич
12.Пономаренко Роман Николаевич
13.Прытков Михаил Алексеевич
14.Сосналиев Азамат Анатольевич
15.Сохов Владимир Казбулатович
16.Уяналаны Биязулканы жашы Борис
17.Шадов Азгери Адальгериевич
18.Энейланы Узейирни жашы Махмут.

Дауур къозгъаучуланы жолларын кесерге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Жаш адамларыбызны политика оюнланы бардыргъандан кери тутаргъа керекбиз. Миллетни атында ойнаргъа ахыр да жарамайды. Бардыырыргъа керекли ишле кёпдюле, алай аланы тамалауда сакъ болургъа тиймешлидиз, - дегенди ол.

Миллетчилик бла байламлы даулашла Интернет сайтлада бюююда къаты барадыла. Ишлеген башланганнан, къаугъаны магъанасы неде болгъанын билгенле, билмегенле да бир бирлерин аманлап, миллетлени даражаларын тюшюрюп сёлеширгге угъай демейидиле. Биз-эки сагъатны ичинде мен Интернетде къабарты эм малкъар-лы окъуучула бир бирлери бла даулаш бардыргъан 40-дан аслам сайт тапханма.

Аладан биринде къабартылы жамауат организацияланы таматаларындан бири Ибрагим Яганов республиканы башчыларын эм къабарты жаш тёлюню форумуна жыйылгъанланы аны тюйгенлеринде терслеп сёлешеди. Алай аны жанлы болгъанладан бири (ол атын жашырлыгъын тилегенди) бизге билдиргеннге кёре, ол ишни алгъын Ягановну организациясына киргенле кеслери этгендиле. Аны сылтауу - ол къабарты эм малкъар халкъланы араларында эмда къабарты халкъны ичинде къауғъаны излегениндеди.

Дагъыда сайтладан биринде айтылгъанны юлгюге келтирлик эдим. Анда 5-чи декабрьде бардырыргъа белгиленнген митингге кёнгеле, биргелерине саууула алып, къан тёгерге хазыр болгъанлары жазылады.

Энтта биринде «Хасэни» жаш тёлю бёлюмюню таматасы кесини сайтында Нальчикден жашауына къоркъгъаны ючюн къачханын жазады. Ызындан къууп келген машинадан къачып, анга кероздан атдырып къутулгъанды. Американы фильмге ушамаймыды?

Башха сайтладан биринде 18-чи ноябрьде митингни юсюнден статьядан сора окъуучула жазгъан эсгертиуле да къуандырырча тюйюлдюле - бир бирни аманлау, кёрюю болмау. Анда болгъан чамланы тамбла орамгъа чыкъмазмы? Миллетни атындан сёлешип, алай кесини кир ниетлерин толтурургъа излегенлени къоллариында саууот болуп къалмазбызмы?

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

Фестиваль

Эки жанын да байыкъландырыргъан байламлыкъла

Геуюрге кюн «Синдика» къонакъ юйде Германияны келечилери Стефан Кролл эм Кирстен Хопперт «VERTIJET» дизайн-студияны ишлери бла жыйылгъанланы шагъырей этгендиле. Ол ингирде суратчы Алим Пашт-Хан да кесини бир къауум проектлерин кёргюзтгенди.

Стефан Кролл кёрмючню юсюнден хапарлайды.

Сейир кёрмючлери бла къууандырыргъандыла

«VERTIJET» студияны аты биогюнлюкде кёп къыраллада белгилиди. Анга «VERTIJET» деген атны ала сынау халда жарашдырылгъан RYAN X-13 VERTIJET самолётдан алгъандыла. Студияда тамамланнган затла дизайнны бек белгили музейлеринде кёргюзтюледиле. Дизайнерлени репертуарлары кенгди: мода, мебель, архитектура. Ала бла Boch, COR, Conmoto, Quadratt, WMF, Ducati дегенча белгили фирмала ишлейдиле.

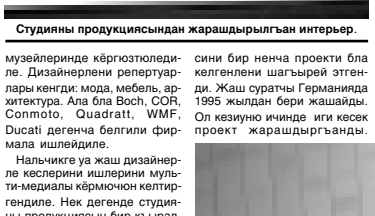

Студияны продукциясындан жарашдырылгъан интерьер.

Нальчикге уа жаш дизайнерле кеслерини ишлерини мульти-медиалы кёрмючюн келтиргендиле. Нек дегенде студияны продукциясын бир кыыралдан бир къыралгъа келтирген болмагъанча багъады.

Къонакъланы бла жыйылгъанланы фестивальны бардырыргъа себеплик этгенледен бири Залина Шадова танышдырганды. Ызы бла Стефан эм Кирстен кеслерини юслеринден къысха айтхандыла.

Андан сора уа ала тюбешиуге келгенлени дизайнер проектлери бла сейирсиндиргендиле. Шёндюгю излемлеге кёре ишленнген кресла, диванла, кюйюзле, бичакъла адам улуну жашауна тап келишедиле. Сёз ючюн, юй бийчелени аш отоуларын омакъ этярик саууула да кёргюзтюлгендиле анда. Тиширыу аякъ киймелени да ала сейир модельлерин келтиргендиле. Неда териден жарашдырылгъан сумкала. Аланы иеси болургъа моданы ызындан болгъан хар къыз да сюерик эди.

Кёргюзтюлген креслоланы энчиликлери неде эди десегиз, ала бир чюй урулмай ишленгендиле. Юй тюбюне жайгъан кюйюзлени юслеринден айта уа, аладагъы окъала жерге космосдан къарасанг кёрюннген ызлана белгилейдиле.

Студия кесини чемодан халда жарашдырылгъан каминнен кёргюзтгенди. Бу затны энчилиги уа недеди? Ол кеси аллына ишлейди эм аны юйню къайсы отоууна да кёчюрюрге боллукъду. Студия хазырлагъан башха камнилени тышларын да а Алим Пашт-Хан жасагъанды. Аланы да къонакъла уллу ётчемлик бла кёргюзтгенди.

Ызы бла Алим Пашт-Хан кесини бир ненча проекти бла келгенлени шагъырей этгенди. Жаш суратчы Германияда 1995 жылдан бери жашайды. Ол кезиую ичинде иги кесек проект жарашдырганды. Аланы бир къауумун ол бу жолгъа дери да Нальчикге келтире-келтире тургъанды. Аны «Мутация» деген проекти уа Брюссельде компьютер искусствону фестивалыны энчи сагъасына тийишли болгъанды.

«Синдикада» он аны да кёргюзтгенди. Алимни «Трансплантациясы» да кесине эс бурдургъанды. Анда адамны башыны проекциясы суратлана эди. Къараучугъа айланып, ол кюлген, жилягъан, жарсыгъан да эте эди. Башхача айтханда, адам улу жашауунда къаллай халлада бола эсе, ол кёргюзтюле эди. Ахырында ол башы къычырыкъ этгенде, залда олтургъанланы барысы да элгенненген эдиле.

«Къонакъбайлыгъыгъыз башхаланыкъындан энчиди»

Тюнене уа къонакъла КъМКъУ къурагъан «Окно в Германию: образование, язык, культура, экономика» деген илму-методика фестивальгъа къатышхандыла. Бек алгъа аланы университни Шёндюгюлю гуманитар институну фойесинде къуралгъан кёрмюч бла шагъырей этгендиле. Анда вузну юсюнден аны колледжлерини окъуучулары эмда факультетлерини студентлери жарашдыргъан тюрлю-тюрлю сейир затла кёргюзтюлгендиле.

Ызы бла уа конференция ачылгъанды. Анда КъМКъУ-ну атындан, сыйлы къонакъла-гъа айланып, тыш къыралла бла байламлыкъ жюрютюу сагъында проректор Хазеша Таов сёлешгенди. Аны айтханына кёре, университет кёп тыш къыраллы вузла бла, ол санда Германияныкъыла бла да, байламлыкъла жюрютгенлей келеди.

- Бу фестивальны халкъла аралы байламлыкъланы кючлеу жаны бла магъанасы уллуду. Ол хар жылдан да бардырыла турур деп ийнанама, - дегенди Хазеша Аталиевич.

Къонакъла уа Нальчикде бек жарыкъ тюбегенлери аланы сейирге къалдыргъанын айтхандыла.

- Хар тамблагъы кюнню биз ашыгъып сакъламайбыз. Нек дегенде адамгъа, мындача, жарыкъ тюбеп мен бир жерде да кёрмегенме, - дегенди Кирстен Хопперт.

Андан сора уа КъМКъУ-ну экономика факультетини студентлери хазырлагъан докладлагъа тынгылау болгъанды. Ала экономика сферада россей-герман байламлыкъланы жоралангъандыла.

Тюшден сора къонакъла дизайн колледжни окъуучулары бла тюбешгендиле. Анда ала «VERTIJET» студияны проектлерини презентациясын бардыргъандыла. Ызы бла уа университетге студентлени араларында «Сен Германияны юсюнден не билесе?» деген брейн-ринг болгъанды.

Бюгюн а «Форум» кинотеатрда сау кюнню ичинде немецли режиссёрланы фильмлери кёргюзтюллюкдюле. Приэльбрусияда уа «Эльбрус-социум» окъуу-методика арада немецли къонакъланы, КъМР-ни Спорт эм туризм министерстосуну, КъМКъУ-ну студентлерини эм башчылыкъ этген кадрланы хасында 43 аманлыкъ ишге регистрация этилген эди да, аладан жаланда ючюсю ачыкъланнганды, 22-сини ишине къарала тура эди да, ала токтатылгъандыла. Лескен районда саууот кюч бла чабыууллукъ этгенледен жангъы бири ачыкъланмагъанды. Бакъан, Чегем эм Черек районлада болум да андан мажал тюйюлдю.

Дагъыда биллай шартха эс бурургъадыла. Аманлыкъ этген адам белгили бола тургъанлай, аны жуупха тартыу жаны бла мадарла жокъну орнундадыла. Сёз ючюн, Элбрус районну прокуратурасы Т.П. Бабинковану ырысхысы кёз кёре тургъанлай урланнганыны юсюнден РФ-ни Уголовный Кодексини 162-чи статьясыны 2-чи кесегине кёре уголовный иш ачылгъанын тинтгенди. Анга прокуратурада соруу этилгенде, ол ырысхысын ким урлагъанын ачыкъ айтханды. Ол иш, ахырына жетдирилмей, тунчугъун къалгъанды.

Алай докладчы башха тюрлю шартланы да юлгюге келтиргенди. Биогюнлюкде следствие ям дознание органлада 3146 уголовный ишге къарала турады. Алагъа кёре 897 адам жуупха тартылгъанды. Ол санда уруучулукъ бла тюшгенледен 653 иш, тонау бла да – 193, чабыууллукъ этиу бла да 51 уголовный иш бардыла.

Кенгеше къатышханла кеслерини сёзлеринде жутлукъ, малкёзлюк, артыкълыкъ, чабыууллукъ бла этилген аманлыкъчылыкъланы ачыкълар, жолларын кесер ючюн, къаллай мадарла хайырланнганларыны юсюнден шарт юлгюле келтирип айтхандыла, кёп соруугъа жуупп бергендиле.

Къаралгъан вопросха кёре кенгеше тийишли бегим къабыл этилгенди.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

КЕНГЕШ

Сылтаула угъай, амалла табаргъа тийишлиди

Бу кюнледе КъМР-ни прокуратурасында республиканы право низамны сакълауучу органларыны оноучуларыны кенгешинде сёз следствие, оперативный-розыск эм прокурор-сюд ишни бусагъатда халы сюзюлгенди. Бек алгъа уруучулукъ, тонау, чабыууллукъ этиу, улутха алыу дегенча аманлыкъчыланы жолларын кесиу бюгюнлюкде не халда болгъанын ачыкълар муратда бардырылгъан тинтиулени итоглары чыгъарылгъандыла эм сюзюлгендиле.

Кенгешде белгиленнгенине кёре, ол жаны бла тамамланнган ишле алыкъа биогюннгю излемлеге иги келишмейдиле. Аны алайлыгъына жылны озгъан кезиуюнде право низамны сакълауучу органлагъа жутлукъ, малкёзлюк, зорлукъ этилгени бла байламлы 3052 тарыгъыу келгени да шагъатды. Ала тинтилген кезиуде 2389 уруучулукъ, 312 тонау, 105 чабыууллукъ этилгени ачыкъланнганды, алагъа кёре уа 2560 уголовный иш ачылгъанды.

Кенгешге къатышханланы оюмларына кёре, ол тюрлю аманлыкъчылыкъланы чыгъарларына сылтаула кёпдюле. Бек алгъа, экономика болум къыйыннга кетгенди, ишексизликни тамырлары терендеи-теренгге кире барадыла, адамланы жашау къолайлары битеу дуния экономика къытлыкъ бла байламлы осалланнады. Алай болумну жангъы право низамны сакълауучу органланы кючлери бла тамамларгъа не хазна къолдан келсин деген оюм айтылгъанды кенгешде.

Айхай да, сылтаула табыу тынчды, жуупплыкъдан кери болуну жолуду ол. Андан эсе, аманлыкъчылыкъны къайсы тюрлюсюню жолун кесиуде тюбеген кемчиликле кёзге туура этилселе, ол жаны бла ким къалай юрешгенине багъа бичилде тюз боллукъду. Болжалгъа салмай тамамланырча борчла, ишле уа кёпдюле. Бек алгъа, эсеп-регистрация сферада законсуз ишле кетерилмегендиле. Прокурорла надзорлукъ этген мадарланы кезиуюнде 116 жутлукъ-артыкълыкъ этилген аманлыкъны ачыкълагъандыла.

Артыкълыкъ этилип ырысхы къоллу болгъанда адамлагъа 130 миллион сом заран тюшюргендиле. Тинтиу ишлени кезиуюнде жаланда 3,5 миллион сому иелерине къайтарылгъанды.

Кенгеше дагъыда биллай шартха да айырып эс бурулгъанды. Орамлада, адамла аслам жыйылгъан жерледе этилген аманлыкъчылыкъ кёпден- кёп болуп барады. Аны алайлыгъы уа жамауат къоруусузлукъну милициясины осал ишлегени ючюндю. Артыкъда аны бир-бир районлада бёлюмлери кеслерини борчларын тиймеген-лей толтурмайдыла. Транспорт урлау арт кезиуде 42,1 процентге ёсгенди. Аланы ачыкълау а жаланда 7,2 процентди.

Аллай эм башха шартланы КъМР-ни прокуроруну орунбасары А.Л. Махов кесини докладында юлгюге келтиргенди. Ол андан ары сёзюнде профилактика ишни бек къыйматлы мадары - аманлыкъ этген адам жуупха тартылмай къалмазчя этиудю дегенди. Алай ич ишлени органлары ол жорукъну алжаусуз толтурулуру ючюн, артыкъ бек къызынмайдыла.

Аны алайлыгъына быллай шарт шагъатлыкъ этерикди. 2009 жылда 25-чи ноябрьге дери кезиуде регистрация этилген тонауланы жарымындан азы ачыкъланнгандыла. Быллыр а ол кёрюмдю 52,4 процент эди. Чабыууллукъ этгенлени ачыкълау а андан да осалды – 46 процент. Адамланы ырысхыларын ургагъанланы 70 проценти бюгюнбюгече да ачыкъланмагъанды. Башда айтханыбызча, саууот кюч минг, экинчиге – 5 минг, ючюнчюге уа 3 мингишер сом берилликди. Хар жерде экишер хорлагъан адам боллукъду.

Конкурсну эсеплери асламлы информация органлада басмаланылыкъды. Бек аламат суратланы уа Нальчик шахарны администрациясыны Интернет сайтында кёрюрге боллукъду. Ким алчы болгъаны уа келир жыл апрель айда белгили боллукъду, конкурсну ахыр итоглары да ол заманда чыгъарыллыкъдыла.

Анга къатышыргъа сюйгенле суратларын къурау комитетге келтирирге неда почта бла жиберирге боллукъдула. Культура управление Нальчик шахарда, Шогенцуков атлы орамда, 17-чи мекямда орналыпды.

Сорлукълары болгъанла **42-41-71**, **42-23-14** деген телефон номерлеге сёлешигиз. Конкурсну болумлары бла Нальчик шахарны администрациясыны Интернет сайтында шагъырейленирге боллукъду: **www.adm-nalchik.ru**.

ФОТОКОНКУРС

Ёмюрлюк махтауну такъыйкъалары

Уллу Ата журт урушда Хорламны 65-жыллыгъын белгилеуню чеклеринде Нальчик шахарны администрациясында культура жаны бла управление «Ол махтауну жыллагъа баш урайыкъ» деген фотоконкурс бардырады.

Анга профессионал фотографла, бу чыгъармачылыкъны сюйгенле да къатышыргъа эркиндиле. Хорлагъанлагъа дипломла эм ахча сыгъала этилликдиле. Алай бла биринчи жерге чыкъгъан ишлеге 10 сыралы жаны бла КъМР-ни Президентини программасына кёре билим алгъанланы къатышыулары бла «Къабарты-Малкъарда халкъла аралы туризмни айныуу» деген темагъа «тёгерек стол» бардыллыкъды.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
Суратланы
ХОЛАЛАНЫ Марзият
алгъанды.